

[DİNAMİKLER]

“Sanat ile hayat arasında mesafe göremiyorum”

ELMAS DENİZ, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü mezunu. Sanatçının kavramsal odaklı çalışmalarında, konu ekonomi ve doğa. İnsan-doğa ilişkisi, tarih boyunca doğa fikri, ekolojik kaygılar, doğanın kapitalizm eliyle uğradığı tahribat ve tüketim kültürü üzerine üretimleri bulunuyor. Değer sistemi, kayıplar, soy tükenmeleri ve tarihin coğrafyadaki izleriyle ilgileniyor. Son kişisel sergisi “Suyun Üç Rengi” Zilberman İstanbul’da yer aldı (2019). 14. ve 16. İstanbul bienallerine, Colomboscope Festivali’ne (2017) katılan sanatçının eserleri OMM (Eskişehir, Türkiye, 2020); MOCAK-Museum of Contemporary Art in Krakow, Poland (2019); Arter, İstanbul (2019); İstanbul Modern Müzesi (2016); Musée de la Chasse et de la Nature, Paris (2016); DEPO, İstanbul (2016); SALT, İstanbul (2015); SECESSION, Museumsquartier, Vienna (2013); La Friche Belle de Mai, Marsilya (2010); Montehermoso, Vitoria-Gasteiz, İspanya (2009) gibi sanat kurumlarında gösterildi. IASPIS, İsveç ve Pistoletto Vakfı, İtalya (2015) misafir sanatçı programlarına katıldı. K2 Sanatçı İnisiyatifi’nin kurucularından.

Sanata yönelmeniz nasıl oldu?

Çok erken yaşlarda. Lise ve üniversitede sanat eğitimi almış birisi olarak hikâyem pek ilginç değil sanki. Babam severek resim yapar, köy (enstitüsü) öğretmen okulundan mezundur; annem terzidir. Yetenekli ve ruhları özgür bu iki insan ve iki abimle büyüdüm. Ancak geriye dönüp bakınca 11-12 yaşında bir çocuk için bu konuda fazlasıyla kararlı olduğumu fark ediyorum. Güzel Sanatlar Lisesi giriş sınavı üç gün sürüyordu. Yediğim dondurmadan dizanteri olduğum için çocuk hastanesine yatırdılar. Doktoru ikna ettim, sınavdan hastaneye, hastaneden sınava üç gün taşıdılar beni ve sınavı öyle kazandım. Üniversitede ise giriş sınavı başvurusunda üç bölüm seçme hakkımız vardı, sadece bir bölüm yazdım. Eğer resmi kazanamazsam grafik falan okumayacaktım yani; ben sanatçı olacaktım.

Sanatsal pratiğinizle hangi kavramların altını çizmek istiyorsunuz? Öne çıkardığınız temalardan bahsedebilir misiniz?

2006’da Çernobil kazası üzerine bir solo sergi yapmıştım ve doğayı daha ziyade nesne olarak konu edinen çeşitli üretimlerim vardı; ama sanıyorum üzerine çalıştığım temaların belirginleşmesi 2012’de Maçka Sanat Galerisi’nde yer alan solo sergimle oldu. Yoksulluk, tüketim kültürü, atıklar problemini konu edinen ve doğayı kıymetiyle ele alan bir sergiydi. 14. İstanbul Bienali’nde yer alan “Panoramının Altında” (2012-2015) çalışmam bu hattadır. Takip eden yıllarda doğanın ticarileşmesi, kapitalizmin doğaya etkisi, diğer canlılarla olan ilişki biçimlerimiz, bunların bilim, tarım, dil, hukuk kipleri açısından düşünülmesi, doğanın değişen algılanışı üzerine çalışmaya devam ettim. Kapitalizmin görünmez manipülasyonları, tüketim toplumuna ait “satın alma, sahip olma, reklamlar” nosyonları üzerine yoğunlaştım farklı işlerle. Başka türlü bir değer sistemi mümkün müdür, sorusunu görebiliyoruz bazen işlerimde. İnsan merkezilik, insan sonrası, insan-insan olmayan ilişkisi, yok oluşlar son dönemde eğildiğim konular. 16. İstanbul Bienali ve “Suyun Üç Rengi”, Zilberman İstanbul solo sergimde yer alan işlerim de bu aksta değerlendirilebilir. Çok uzun yıllardır bu konular üzerine kafa yorduğum için artık bir çırpıda özetleyemiyorum, kabaca ekonomi ve doğa diyebileceğim ancak üretimlerimde daha detaylı alt temalara evriliyor. Bir sınırlama olarak bakmamakla beraber bu iki konu etrafında dönüyorum.

Pandemiyle beraber tüketim alışkanlıklarımızla çevreye verdiğimiz zarara dair de bir farkındalığımız oldu. Bu sizin de çalışmalarınızda altını çizdiğiniz bir konu. Kişisel deneyiminizle sanat pratiğiniz arasındaki bağı nasıl değerlendiriyorsunuz? Sanat ile kişisel hayatımı ayırmayı beceremediğim gibi sanat ile

Elmas Deniz, "Kayıp Sular", 2019, üç boyutlu ahşap rölyef, 68 x 100 x 75 cm (Fotoğraf: Şahin Uğur Eren).

hayat arasında da pek mesafe göremiyorum. İşlerimin tamamı kişisel deneyimlerimden, hissettiğim ahlaki sorumluluklardan süzülün, eleştirel düşüncüyü hep merkezimde tutarak ürettiğim işler. Basit yaşayan, az çelişkili bir insan olduğumu söyler çevremdekiler. Şehirde büyümemiş olmam, "neleri kaybettiğimize" yönelik fikirlerimi besliyor mesela, bunun aracısı olmayı önemsiyorum. Tipik şehirli bir tüketici de değilim, günlük hayatta peynir veya yoğurt yapmak, dikiş dikmek gibi "kendin yap" pratiği hayatıma hâkimdir. Özellikle kıyafetler konusunda hatırı sayılır bir yavaşlık içerisindeyim. Başkalarının kullanmadıklarını gururla giyerim. Kıyafetlerin aslında gerçek ömürlerini yaşamalarını isterim. O hemen atılan delik tişörtleri ben ecelleri gelinceye kadar giyerim. Onları üreten insanların emeğine, doğanın sınırlı kaynaklarına paradan daha fazla saygı duyuyorum. Artık gıdalarımıza karışan mikroplastiklerin çoğunu bunlar oluşturuyor. Gereksiz tüketilen her şeyin başka canlılara acı verdiğini umursamayan, umursamayabilen bir türüz ama artık bu kendimize zarar veriyor. Ben yoksun olmaya değil, yeterince tüketmiyor oluşumuza yoksulluk dendiğini Bauman'dan okumuştum, bu kafama çakıldı benim, belki 20 yıl oldu.

Gündelik malzemeleri sanata dönüştürüyorsunuz. Malzemelere bakış açınız nedir?

Her şey sanatın malzemesi olabilir. Bir TV programı, bir çanta, taş, bilgisayar kodu, hukuki metin, bir çatal, üç boyutlu topografya haritası, gerçek inciler, suluboya resim, kendi çöplerim. Bu saydıklarımın hepsi işlerime malzeme oldu. Kişisel yetenek ve onun takdiri, malzemede mahirlik üzerinden tanımlamıyorum

sanatı ancak kendi ellerimle ürettiğim şeylerin sayısı az değildir. Bunun içtenliğine, benim fark edemediğim şeyleri izleyiciye taşıyabilme gücüne inandığımdan. Gündelik malzemeleri gelişigüzel kullanmıyorum aslında, düşünüp tartıp karar veriyorum, malzemeyi biçimsel değil kavramsal olarak düşündüğüm için. "Çatal" (2012), "Satılmaz Eser" (2012), "Mutlu Koleksiyon" (2012) veya "Uçan Bitkiler, Filler ve Köpekler" (2018) işlerim örnek bunun için. Tutarlılığı da biçimsel düşünmüyorum.

Yakın zamanda Zilberman Berlin'deki karma sergide işleriniz sergilendi. Orada yer alan video işinizi anlatır mısınız?

"Recurrence" (Tekrarlama) ismiyle Lotte Laub küratörlüğünde Zilberman Berlin'de pandemi koşullarında gerçekleşti. Hemen bir ay evvelinde "Suyun Üç Rengi" sergisinde yer alan "Keder" (2019) ve "Yumuşak Bedenli Kötüler (2019) videolarımı değil de Almanya'da hiç sergilenmemiş daha eski tarihli "Satın Almak İstedğim Ağaç" (2014) ve "İnsansız" (2015) video işlerimi gösterdik. Laub her iki işimi de sergiye ve serginin temasına biçimsel olarak bağladı; ağacın etrafındaki dönüşüm veya drone'un dağa gidip dönüşü üzerinden serginin bağlamına oturttu. "İnsansız" Kuzey Osetya'da insan eli değmemiş bir coğrafyada kuşbakışı drone görüntülerinden oluşuyor. Özünde, insanın teknolojiyle doğayı görme şekillerinin değişmesi ve doğayı insan eli değmemiş olanla tanımlamamıza işaret ediyor. "Satın Almak İstedğim Ağaç" ise İsveç'te IASPIS'deyken, 650 yıllık bir ağacı satın almak fikrinden yola çıkarak ürettiğim bir video, doğanın ticarileştirilmesi, doğayla ilişkimizde tüketim kültürünün yansımalarını görüyoruz. ●